

Eurooppa myrskyn jälkeen

Arvoisat naiset ja herrat, hyvät ystävät

Kiitos kutsusta Jyväskylään. Ajankohta on hyvin valittu. Eilen tuli kuluneeksi tasan kaksikymmentä vuotta siitä, kun Suomi sai ensimmäisen suoralla kansanvaalilla valitun presidentin: Martti Ahtisaaren.

Minulle on suuri kunnia toimia tämän vuoden Martti Ahtisaari-luennoitsijana. Haluan samalla onnitella luentosarjan järjestäjiä tämän perinteen käynnistämisestä. Kansainvälisiä kysymyksiä koskevan keskustelun merkitys Suomessa on kasvanut. Ahtisaari-luento voi olla tässä tärkeä virikkeiden antaja.

Presidentti Martti Ahtisaaren elämäntyöstä voidaan todeta: teot puhuvat puolestaan. Niin kuin Nobelin rauhanpalkintokomitea vuonna 2008 kiteytti, presidentti Ahtisaari ansaitsi tämän maailman kunniaakkaimman palkinnon "tärkeästä työstään useilla mantereilla ja yli kolmenkymmenen vuoden aikana kansainvälisten konfliktien ratkaisemisessa".

Tämä elämäntyö jatkuu. Kriisejä maailmalla riittää ratkaistavaksi.

Vuosien varrella minulla on ollut etuoikeus tehdä useissa eri vaiheissa läheistä yhteistyötä presidentti Ahtisaaren kanssa. Huomasin jo kaksikymmentä vuotta sitten jakavani Ahtisaaren näkemyksen siitä, että yhteistyö voittaa aina vastakkainasettelun.

Tämä näkemys tuli painavasti esiin vuonna 1993 Martti Ahtisaaren presidenttivaalikampanjan avauspuheessa. Sen keskeinen viesti kumpusi — ehkä joidenkin mielestä yllättäen — Suomen ensimmäisen presidentin, K.J. Ståhlbergin, liberaalin ja edistysmielisten henkisen johtajan, ajatuksista. Kuten Ahtisaaren elämänkerrassa on kuvattu, puhe oli pitkäaikaisen ystävänäi, jyvaskyläläisen tohtori Alpo Rusin kirjoittama, ja se loi pohjaa yli puoluerajojen ulottuvalle vankalle kannatukselle.

Muistan hyvin, kun kuuntelimme Alpon kanssa puhetta Bonnissa. Puheluonnos oli takan laidalla ja transistoriradio vieressä. Ahtisaari korosti yhteistyön merkitystä ja uuden rakentamista. Sitä, että periksi ei pidä antaa vaikeuksista huolimatta. Olimme syvällä laman syövereissä.

Tänäänkin, yli kaksi vuosikymmentä myöhemmin, puheen viesti on yhä ajankohtainen. Nyt emme onneksi kynnä niin syvällä kuin tuolloin, mutta tänäänkään ei aikaa ole hukattavana suomalaisen työn ja tuotannon kilpailukyvyyn korjaamiseksi. Nytkin tarvitaan laajaa yhteistyötä ja uuden rakentamista.

Presidentti Ahtisaari astui virkaansa 1.3.1994. Suomi oli silloin päässyt EU-neuvottelujen ratkaisevaan vaiheeseen. Saman vuoden syksyllä Suomen kansa äänesti EU-jäsenyyden puolesta. Ahtisaari näki tämän muutoksen mahdollisuutena, ei uhkana.

Myöhemmin marraskuussa 1994 valtiovierailulla Saksassa hän viittasi puheessaan filosofi Immanuel Kantiin Humboldtin yliopistossa Berliinissä: "Pysyvä rauha tulee rakentaa kestävien ja laajenevien kauppasuhteiden perustalle. Tavoitteena on yhteinen eurooppalainen turvallisuusalue, mikä estäisi paluun jakolinjojen Eurooppaan."

Tässä kantilaisessa hengessä olemme menestyksellisesti jatkaneet rauhan ja yhteistyön ankkuroimista Eurooppaan. Suomen Eurooppa-politiikan pitkä linja on toimia niin, että pystymme parhaiten vaikuttamaan Euroopan kehityksen suuntaan ja Suomen asemaan Euroopassa ja maailmassa. Tällä aktiivisen vaikuttamisen linjalla meillä on kaikki syyt jatkaa.

Tänä keväänä ovat vuorossa Suomen viidennet Euroopan parlamentin vaalit. Nämä vaalit ovat hyvin tärkeitä EU:n tulevaisuuden kannalta. Niissä ratkaistaan se, rakennetaanko jatkossa paikoilleen pysähtynyttä vai uudistuvaa ja itseensä luottavaa Eurooppaa. Mutta Eurooppaakin rakennetaan juurilta tulevaisuuteen, minkä vuoksi on syytä hetkeksi palata menneisyyteen ja palauttaa mieleen EU:n alkuperäinen tarkoitus.

Euroopan unioni perustettiin toisen maailmansodan jälkeen pirstaleisen Euroopan yhdistämiseksi. Turvaamalla rauha yhteistyön ja yhdentymisen avulla pystyimme kehittämään maailman parhaimmat hyvinvointivaltiot.

Tästä vuosikymmeniä jatkuneesta työstä Eurooppa pääsi samaan kunniakkaaseen joukkoon kuin presidentti Ahtisaari, kun EU:lle myönnettiin Nobelin rauhanpalkinto syksyllä 2012.

EU:n laajentumispolitiikan käyttäminen Länsi-Balkanin aiemmin kovin rauhattoman ja sotaisankin alueen vakauttamiseen on ollut yksi unionin viime aikojen merkittävimmistä saavutuksista. Minulla oli ilo ja kunnia tehdä läheistä yhteistyötä presidentti Ahtisaaren kanssa Länsi-Balkanin vakauttamisen puolesta, kun työskentelin EU:n laajentumiskomissaarina. Tämä lienee syy siihen, että sain Martilta kutsun Nobel-juhlallisuuksiin Oslon kaupungintalolle. Tuo päivä Oslossa on jäänyt mieleen hetkenä, jolloin oli erityisen hienoa olla suomalainen.

Yhteistyömme on tuottanut tuloksia. Kroatia tuli EU:n 28. jäsenmaa viime kesänä. Sitä ennen saimme soviteltua Slovenian ja Kroatian välisen rajakiistan. Serbia ja Kosovo puolestaan ottivat viime kesänä ison askeleen kohti EU-jäsenyyttä solmimalla historiallisen sopimuksen suhteidensa kehittämistä. EU:lla oli ratkaiseva rooli tämän sopimuksen neuvotteluissa. Jäsenyyteen on molemmilla varmasti vielä matkaa, mutta määränpää on nyt selvillä ja kumpikin tukevasti eurooppalaisella tiellä.

Jäsenyysneuvottelut aloitettiin Serbian kanssa kaksi viikkoa sitten ja Kosovon EU-tietä edistetään kumppanuussopimuksella. Presidentti Ahtisaari voi aivan oikeutetusti tuntea ylpeyttä vuosituhannen vaihteessa tekemästään sovittelutyöstä, joka loi pohjan nyt saavutetuille edistysaskelille. Elämäntyö etenee.

Hyvät naiset ja herrat,

Eurooppa on monen vuoden ajan ollut sitkeän velkakriisin otteessa. Kriisi on nyt tyyntynyt ja luottamus talouteen on palaamassa. Voimme vihdoin rakentaa luottavaisemmin tulevaisuuttamme. Nyt on aika keskittyä siihen, minkälainen Euroopan tulisi olla myrskyn jälkeen.

Välitön talousromahduksen vaara on ohi. Läpikäymämme kriisin eksistentiaalisen luonteen uskaltaa jo tunnustaa. Kriisin syvimpinä hetkinä sitä ei voinut tehdä tai siitä olisi voinut tulla itseään toteuttava ennuste. Eurooppa oli kuilun partaalla. Nyt on jo kovaa maata jalkojen alla.

Euroopan viime vuosien murros voi olla merkitykseltään samaa luokkaa kuin kylmän sodan päätyminen neljännesvuosisata sitten. Tällä kertaa murroksen laukaisi vuodesta 2008 lähtien maailmantaloutta vaivannut finanssi- ja velkakriisi. Kriisin taustalla on ollut koko läntisen maailman liiallinen velkaantuminen, sekä julkinen että yksityinen. Murroksen syäv virtana on kuitenkin ollut maailmantalouden painopisteen siirtymä nousevien talouksien suuntaan.

Eurooppa menestyy tässä murroksessa vain yhtenäisenä, ei hajanaisena. Yhdentyvää Eurooppaa on viime vuosina rakennettu talous- ja rahaliittoa uudistamalla. Tässä ei ole kyse siitä, että jäsenmaiden talouksia valjastettaisiin Brysselin määräyksillä samaan muottiin ja marssitahtiin. Mutta kyse on kyllä siitä, että EU:n jäsenmaat sitoutuivat nyt todella viimein niihin talouspolitiikan yhteisiin tavoitteisiin, joihin ne olivat itsensä perussopimuksissa jo vuosikymmeniä sitten velvoittaneet.

Näitä yhteisiä tavoitteita ovat muun muassa kestävä, tasapainoinen talouskasvu ja hintavakaus, samoin kuin täystyöllisyys ja kilpailukykyinen sosiaalinen markkinatalous. EU:n jäsenmaat ovat myös sitoutuneet välttämään liiallisia julkistalouden alijäämiä ja julkista velkaa, jollaisiksi on määritelty 3% kansantuotteesta ylittävä vuotuinen alijäämä tai 60% kansantuotteesta ylittävä velka-aste.

Vuoden 2010 alussa oli selvää, että jäsenmaat eivät olleet kunnioittaneet näitä sitoumuksiaan. Kun aloitin nykyisissä tehtävissäni, EU:n 27 jäsenmaasta 24 maata oli reippaasti rikkonut yhteisesti sovitut rajat. Eikä jäsenmaiden talouspolitiikan yhteensovittaminen toiminut käytännössä läheskään niin kuin perussopimuksissa oli tarkoitettu.

Ei siis ollut ihme, että EU ajautui syvään taloudellisen ja sitten myös poliittiseen kriisiin sen jälkeen, kun markkinoiden riskitietoisuus oli herännyt Yhdysvaltain rahoitusmarkkinoiden kuplan puhjettua. Ensin Kreikalta ja hieman myöhemmin myös muutamalta muulta jäsenmaalta katosivat alijäämien ja velan rahoittajat muutamassa kuukaudessa.

Tuossa tilanteessa, selkä seinää vasten ja vapaan pudotuksen uhatessa euroalueen taloutta, meidän oli luotava lähes tyhjistä välineet täydellisen katastrofin välttämiseksi ja yhteiskuntien romahtamisen estämiseksi. Päätettiin vakausrahastosta, jonka avulla jäsenmaat mahdollistivat toisilleen julkisten talouksien lainoittamisen siksi ajaksi, että yksityisten rahoittajien hylkäämät jäsenmaat saavat taloutensa taas jaloilleen. Nämä lainat myönnettiin tiukkoja ehtoja vastaan, jotka on sidottu uudistuksiin.

Nämä talouksien tervehdyttämisohjelmat ovat tuottaneet tuloksia.

Irlanti ja Espanja ovat jo päässeet pois apuohjelmistaan tavallisen markkinarahoituksen piiriin. Portugali tekee hyvää työtä ja päättää nykyisen ohjelmansa kesällä. Latvia, joka oli samankaltaisen apuohjelman piirissä aiemmin, liittyi euro-alueeseen kuukausi sitten EU:n nopeimmin kasvavana taloutena. Kreikka kamppailee vielä ongelmiansa kanssa, mutta edistyy myös. Vaikeita päätöksiä on yhä edessä, mutta on aihetta odottaa, että Kreikan talous kääntyy kasvuun tänä vuonna.

Myös monet muut jäsenmaat tekevät hartiavoimin töitä talouskuntonsa kohottamiseksi. Julkisia talouksia on tasapainotettu ja tervehdytetty. Kilpailukykyä kohentavia rakenneuudistuksia on käynnistetty myös siellä missä niitä on pidetty vuosikausia lähes mahdottomina.

Näiden toimien seurauksena julkisten talouksien keskimääräiset alijäämät on saatu painettua vuoden 2010 lähes seitsemästä prosentista kuluvan vuoden alle kolmeen prosenttiin. EU:n jäsenmaiden velka-aste on näinä aikoina kääntymässä viimein laskuun, tosin korkealta yli 90%:n tasolta. Ja mikä tärkeintä, EU:n talous on kääntynyt viimein kasvuun, hyvin pitkän ja

syvän laskusuhdanteen jälkeen.

Samalla kun olemme kamppailleet talouskriisin taltuttamiseksi, olemme myös vahvistaneet talous- ja rahaliiton sääntöjä niin, että tähän kriisiin johtaneet kansantalouden epätasapainot ja holtiton velkaantuminen eivät voi enää kovin helposti toistua. Julkisten talouksien seuranta on tiivistetty ja sääntöjen rikkomiseen puututaan entistä aiemmin ja tiukemmin.

Lisäksi rahoitusmarkkinoiden valvontaa ja sääntelyä on parannettu sekä niin sanotun pankkiunionin perusta on valettu. Pankit ovat nyt terveemmällä pohjalla kuin kriisiin jouduttaessa. Tavoitteena on terve pankkisektori, joka voi rahoittaa reaalityöntöä luotettavalla tavalla.

Talous- ja rahaliiton mekanismit ja toiminta ovat nyt jotakuinkin sellaiset kuin niiden olisi pitänyt olla alusta alkaen. Tuolloin, euroa käyttöön otettaessa, uskottiin että jäsenmaat pysyvät yhteisissä säännöissä ilman sen tiiviimpää yhteistä valvontaa ja yhteensovittamista. Se oli iso virhe, joka on tullut kalliiksi kymmenille miljoonille eurooppalaisille jotka ovat menettäneet työpaikkansa, säästönsä ja ison osan pysyväksi luulemastaan hyvinvoinnista. Talous- ja rahaliiton tiivistämisen tarkoituksena on estää tuon virheen toistuminen.

Hyvät naiset ja herrat

Tänään usko Eurooppaan on palautumassa. Valtionvelkojen korot ovat normalisoitumassa, rahoitusmarkkinat vakautumassa ja talous kääntynyt kasvuun lähes kaikissa jäsenmaissa. Pienellä viiveellä myös työllisyystilanteen arvioidaan paranevan.

Taloukskasvumme on tänä vuonna vielä suhteellisen vaatimatonta, joskin vakaata ja aiempaa kestävämpää. Jos jäsenmaat noudattavat yhteisesti sovittuja pelisääntöjä ja jatkavat rakenneuudistuksia, voimme odottaa kasvun vahvistuvan ensi ja sitä seuraavana vuonna noin kahden prosentin vuosivauhtiin. Sekään ei ole paljon verrattuna monien kansainvälisten kumppaniemme vauhtiin, mutta se riittää nykyisen hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja työllisyystilanteen parantumiseen.

Kriisillä on kuitenkin pitkä varjo ja kansalaisten luottamuksen palauttamisen vuoksi on tehtävä paljon työtä. Tähän ei ole olemassa ihmelääkettä. Jos haluamme nopeampaa kasvua ja lisää työllisyyttä, meidän tulee tehdä vielä rohkeampia uudistuksia. Menestyminen globaalissa kilpailussa edellyttää Euroopan kilpailukykyyn vahvistamista.

Mitä tämä tarkoittaa käytännössä?

Se tarkoittaa kasvun pullonkaulojen purkamista edistämällä yrittämisen mahdollisuuksia ja työpaikkojen luomista. Yrittämisen ja työn tekemisen kannustuimien on oltava kunnossa. Pk-yritysten rahoituksen saatavuudesta on pidettävä huolta. Se tarkoittaa vapaakaupan kehittämistä kolmansien maiden kanssa sekä EU:n sisämarkkinoiden viimeistelyä, erityisesti palveluiden ja digitaalisten markkinoiden osalta.

Se tarkoittaa parempaa sääntelyä vähentämällä hallinnollista taakkaa sekä keskittymällä niihin asioihin jossa EU-sääntelyllä on lisäarvoa. EU:n tulee olla suuri suurissa asioissa ja pieni pienissä asioissa.

Se tarkoittaa kestävästä vihreästä kasvusta joka on sekä resurssi- että kustannustehokasta, jotta yrityksemme voivat tehdä vihreästä taloudesta maailmanlaajuisesti toimivan kilpailuedun.

Euroopan unionilla on näissä tahoissa merkittävä tehtävä. Elämme globaalissa kilpailussa, jossa maiden ja alueiden käpertyminen oman tekemisensä ympärille ei voi tuottaa tulosta. Avautuminen rajat ylittävälle yhteistyölle ja kansainvälisille verkostoille on välttämätön,

mutta ei vielä riittävä edellytys menestymiselle. Täytyy olla myös omia vahvuuksia.

EU:n rahoitusohjelmat ovat hyödyllisiä välineitä sekä vahvuuksien jalostamisessa että välttämättömän yhteistyön edistämiseksi. Ohjelmat voivat parhaimmillaan synnyttää moninkertaisen vipuvaikutuksen yksityisen rahoituksen ja kansallisen rahoituksen kautta – unohtamatta kansainvälistä kerrannaisvaikutusta toimittaessa Itämeren piirissä, yhteistyössä Venäjän kanssa tai EU:n arktisen ulottuvuuden yhteydessä.

Alueiden menestyminen kansainvälisessä talouskilpailussa edellyttää omien vahvuuksien tunnistamista ja niihin perustuvaa kehittämisen strategiaa. Täällä Keski-Suomessa on panostettu osaamisen vahvistamiseen ja kansainväliseen liiketoimintaan, biotalouden ja tietoturvan kehittämiseen.

Keski-Suomessa on hyviä esimerkkejä siitä miten unionin aluekehitysrahoitukset ovat tuoneet uusia mahdollisuuksia ruohonjuuritasolla tukemalla esimerkiksi yrittäjyyttä, työllisyyttä ja kestävä kehitystä. Meidän on jatkettava ja tehostettava näitä myönteisiä vaikutuksia. Tätä työtä kannattaa jatkaa nyt käynnistävällä uudella ohjelmakaudella 2014-2020.

Arvoisat kuulijat,

On selvää, että jäsenmaiden taloussuhdanteet eivät käy tasatahtia, eikä niin pidäkään olla. Suomi on tästä osuva esimerkki. Me pärjäsimme kriisin syvimpinä hetkinä paremmin kuin suurin osa muista jäsenmaista, mutta olemme nyt mittavien haasteiden edessä. Kun muut jäsenmaat jo korjasivat kurssiaan, Suomi saattoi vielä edetä vanhaan suuntaan. Sen seurauksena julkisen talouden tasapainottaminen on vielä kesken ja kansantalouden kilpailukyky on jäänyt jälkeen tärkeimmistä kilpailijamaistamme kuten Saksasta ja Ruotsista. Suomi voi päästä Euroopan talouskasvun imuun, mutta siitä tulee kovin hidasta ja vaivalloista, jos hallituksen kaavailemat uudistukset viivästyvät. Niiden toteuttamisella alkaa olla jo kiire.

Euroopan komissio ja EU:n jäsenmaat neuvostossa ovat antaneet Suomelle tämänsuuntaisia suosituksia. Mielestäni on vain kohtuullista odottaa, että Suomi elää niin kuin itse muita opettaa, ja ryhtyy pian toimeen uudistusten toimeenpanemiseksi. Yhteisiä sitoumuksia on kunnioitettava, aivan niin kuin odotamme muidenkin tekevän.

Hyvät naiset ja herrat,

Euroopan unionin perustana ovat yhteiset eurooppalaiset arvot. Usko kansanvaltaan, oikeusvaltioon ja vapauteen on selkäytimessä meillä suomalaisilla ja muilla eurooppalaisilla. Usko ihmisten väliseen tasa-arvoon ja jokaisen henkilön perusoikeuksiin on yhteiskuntiemme kulmakivi.

Meillä on velvollisuus edistää näitä arvoja myös rajojemme ulkopuolella. Tällä hetkellä erityisesti Syyrian sisällissota ja Ukrainan mielenosoitukset vaativat vastakaikua ja toimenpiteitä. Meidän on osoitettava, ettei heidän luottamuksensa eurooppalaisiin arvoihin ole tyhjän päällä.

Olen vakuuttunut siitä, että Eurooppa voi tehdä enemmän niiden puolesta joiden ihmisoikeuksia poljetaan. Ja Eurooppa voi tehdä enemmän kansanvaltaa vaativien tukemiseksi.

Tämä onnistuu kuitenkin, vain jos toimimme yhtenäisenä Eurooppana, yhdellä äänellä puhuen. Yhtenäinen Euroopan unioni on jatkossakin merkittävä taloudellinen ja poliittinen toimija, jonka ääntä kuunnellaan maailmalla. Yksikään jäsenmaa ei ole yksin tähän riittävän

suuri.

Yhteistyö voittaa aina vastakkainasettelun. Lainatakseni presidentti Ahtisaaren Nobel-luennon viisaita loppusanoja: "Jos toimimme yhdessä, voimme löytää ratkaisut. Meidän ei ole tule hyväksyä mitään vallanpitäjien verukkeita. Rauha on tahdon asia."

EU-komission varapuheenjohtaja Olli REHN

Martti Ahtisaari-luento, Jyväskylä 7.2.2014

Martti Ahtisaari lecture "Europe after the storm"

Executive summary

The achievements of President Ahtisaari speak for themselves, and were rightly recognised by the Nobel Peace Prize Committee in the 2008 prize. Over the years, Vice-President Rehn has had the privilege of close cooperation with President Ahtisaari. They both share the view that cooperation is always preferred over confrontation.

Finland was in a decisive phase of the EU membership negotiations when President Ahtisaari took office as President of Finland. Ahtisaari saw the changes that pursued as possibilities rather than threats. This view is as valid today as it was 20 years ago. Broad cooperation and reforms are needed to restore the competitiveness of Finland.

President Ahtisaari contributed decisively to laying the foundations for the Finnish long-term EU policy, which still today strives to influence the development of Europe and the Finland's place in this development.

The European elections this spring will be decisive for the future of Europe. In this respect, it is appropriate to recall the origins of the European Union. The EU was created to unite Europe in the aftermath of the Second World War. Through peace and integration, the best welfare societies in the world were born. This work continues still today through the enlargement policies of the EU.

Europe has been in the midst of a tenacious economic crisis for many years. Now that the crisis is abating, it is time to focus on what Europe should be like after the storm. A total economic collapse has been avoided. The Economic and Monetary Union has been improved, Member States have more clearly than before committed themselves to common objectives. Member States that were on the brink of disaster have been brought back from the edge with the help of conditional loans. These programmes are now bearing fruit and, the cases of Ireland and Spain, prove that the programmes work when they are implemented. Many other Member States are making great effort to improve their economic performance. Budget deficits have come down, public debt is not increasing and growth is returning. Supervision and regulation of financial markets have been substantially improved and banks are on a more sound footing than before.

Confidence is returning, as seen in lower sovereign bond yields, more stable markets and returning economic growth. The crisis will, however, have a long shadow in terms of social consequences, and much work remains to be done. Staying the course of reform is essential.

For Europe to survive on a global scale, efforts are needed to unleash the growth potential, promote and fund new businesses, deepen the single market, ensure better regulation with less administrative burden and promote sustainable green growth that is both resource- and cost-efficient. The EU has a significant part to play in this, by promoting cooperation, for

example through its cohesion funding instruments. Finland, too, will have to carry out structural reforms.

Europe is based on common values as democracy, rule of law and freedom. Europe has a duty to promote these values globally. It can, for example, do more against breaches of human rights and for peace. Clearly, Europe's Member States need to work together closely and speak with one voice. To quote President Ahtisaari in his Nobel Peace Prize speech: "If we work together, we can find solutions. We should not accept any excuses from those in power. Peace is a question of will."

Vice-President of the European Commission, Olli Rehn, in Jyväskylä 7.2.2014

Copyright © Jyväskylän kaupunki 2018 | [Sivun alkuun](#) | [Tietoja sivustosta](#)

